

Corona zet 'Oom Wanja' van Liliane Brakema op scherp

Dacht regisseur Liliane Brakema met de klimaatcrisis een actueel thema in handen te hebben, de coronacrisis zet *Oom Wanja* door het Noord Nederlands Toneel pas echt op scherp. „Tsjechovs teksten zijn plots eng actueel geworden. Het publiek zal aan alles voelen dat het over vandaag gaat.” **Rianne Kramer** **Martijn Halie**

Met haar versie van Tsjechovs *Oom Wanja* levert de 33-jarige Liliane Brakema haar grotezaaldebuut af bij het Noord Nederlands Toneel (NNT). Alsof dat niet al uitdaging genoeg biedt, kwam daar de coronacrisis bij. „*Oom Wanja* spelen we met negen acteurs, maar als het écht moet met acht, zeven of één...” En er is een filmvariant beschikbaar. Voor het geval dat.

„Wie niet echt leeft, moet met illusies leven. Dat is altijd nog beter dan niks”, zegt Wanja in het script van Tsjechovs *Oom Wanja*. Het is precies datgene wat Brakema en haar team nu aan het doen zijn, zegt ze. „Wij sluiten ons ook op in de illusies dat we zo door kunnen gaan, we proberen een voorstelling te maken die misschien niet eens in première kan gaan vanwege corona. Tsjechovs teksten halen ons echt in en worden bijna eng actueel.”

Of een ander citaat uit *Oom Wanja* dat Brakema recht in het hart raakt, van dokter Astrov: 'Zullen degenen die na ons leven ook maar één goed woord voor ons over hebben?' „Zo'n zin vóél je in je lijf als je in de zaal zit. Wat zal de toekomstige generatie van ons denken? In de context

van de klimaatcrisis komt die al binnen. Corona geeft er nog meer betekenis aan.”

Het is precies de reden waarom Brakema zo'n liefhebber is van de Russische toneelschrijver Anton Tsjechov (1860-1904). Zijn teksten zijn van zo'n grote zeggingskracht, ook nu, dat ze die graag gebruikt om er haar eigen beeldtaal aan te koppelen om daarmee iets in gang te zetten. „Theater is daarvoor dé plek. Omdat theater je recht in het lichaam kan raken.”

Onderhuids ongemak

In Tsjechovs stukken proberen personages zich te ontworstelen aan hun uitzichtloze of saaie situatie. „Geschreven in een tijd dat de Russische elite moest accepteren dat ze haar rijke leven niet meer in stand kon houden omdat het land op instorten stond. Maar hoe ga je hiermee om? Je voelt aan alles bij de veranderingen niet bijbenen. En dus gaan ze door met hun dagelijkse beslommeringen. Maar onderhuids voel je het ongemak.”

Anno 2020 zitten we in een soortgelijke situatie, stelt Brakema. Neem de klimaatcrisis. Die weer

Het is ons menselijk onvermogen om snel te schakelen. We steken, al dan niet bewust, onze kop in het zand

samenhangt met wat zij noemt 'systeemcrisis': het keurslijf waarin we zitten van alsmaar meer en beter. Hoe het anders moet, weten we nog niet. „Economische groei, vliegvakanties; we zijn er zo aan gewend geraakt dat het lastig is om dat te veranderen. We blijven doorgaan met ons leven, terwijl je bij alles wat je doet – of je nu in je auto of een vliegtuig stapt – weet dat je de wereld slechter maakt voor de volgende generatie. En corona is

natuurlijk een gevolg van deze systeemcrisis.”

Twee jaar geleden kwam Brakema bij het NNT met de klassieker *Oom Wanja* op de proppen, waarbij ze wilde inzoomen op de klimaatcrisis. „Ik wilde zo het menselijke mechanisme voelbaar maken. Ons onvermogen om snel te schakelen. En hoe we, al dan niet bewust, onze kop in het zand steken.” Zonder het opgeheven vingertje of een boodschap. In de lijn van Tsjechov. „Tsjechov had veel mededogen voor de mens en zijn onkunde om maatschappelijke veranderingen bij te benen. En hij geloofde onmiskenbaar in de toekomst.”

Lichaamstaal

In Brakema's versie heeft Tsjechovs landhuis plaatsgemaakt voor een schouwburg en zijn de familieleden die ruziën over liefde, jaloezie en eigenbelang ingewisseld voor acteurs die werken aan een voorstelling. Anders dan haar oorspronkelijke plan. „De coronacrisis zorgde voor andere inzichten: de culturele sector, acteurs in dit geval, die probeert te overleven in crisistijd. Tegelijkertijd proberen ze met elkaar, in hun eigen microwereldje, de ideale

productie te spelen.” Hoe realistisch dit aspect is, werd maandagavond duidelijk. Terwijl de persconferentie begon, startte de eerste doorloop van *Oom Wanja*. Je voelde gewoon: de acteurs spelen nóg harder. Al zijn er omstandigheden die het moeilijker maken, we spelen – tegen de klippen op – *Oom Wanja*.” Tegen beter weten in misschien wel, precies in Tsjechovs straatje. Ja, corona geeft de voorstelling extra lading, realiseert de regisseur zich.

Waarom het publiek haar handtekening herkent? De fysieke kant, zegt ze direct. „Je lijf weet vaak veel meer dan je ratio. Daardoor focus ik heel sterk op lichaamstaal. Ik wil dat het publiek dat fysieke aspect vóél t.” Ze vraagt in dat opzicht veel van haar acteurs. „In deze *Oom Wanja* gaan ze, letterlijk, het gevecht met de elementen aan.”

Oom Wanja van het NNT gaat morgen in Stadsschouwburg Groningen in première en speelt tot en met 12 december, onder meer in De Lawei in Drachten (5 november), Posthuis Theater in Heerenveen (17 november), De Harmonie in Leeuwarden (2 december)